УДК 341.1/8

Тараненко Микола Миколайович –
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри інформаційного, господарського
та адміністративного права факультету соціології і права
Національного технічного університету України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Mykola M. Taranenko –
candidate of juridical sciences,
associate professor of the department of informational,
commercial and administrative law at
the Faculty of Sociology and Law,
National Technical University of Ukraine
"Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute"
(37 Peremohy Av., Kyiv, 03056, Ukraine)

Правовий статус викривачів корупційних правопорушень: міжнародно-правове регулювання та імплементація в законодавство України

Стаття присвячена дослідженню проблематики визначення правового статусу та захисту осіб, що повідомляють про факти вчинення корупційних правопорушень (викривачів). Проаналізовано міжнародний досвід врегулювання питання захисту викривачів та його імплементації у вітчизняне законодавство.

Ключові слова: *боротьба з корупцією, викривач, інформатор, корупційне правопорушення, правовий захист викривачів.*

Статья посвящена исследованию проблематики определения правового статуса и защиты лиц, сообщающих о фактах совершения коррупционных правонарушений (обличителей). Проанализированы международный опыт урегулирования вопроса защиты обличителей и его имплементации в отечественное законодательство.

Ключевые слова: *борьба с коррупцией, обличитель, информатор, коррупционное правонарушение, правовая защита обличителей.*

M.M. Taranenko Legal Status of Detectors of Corruption Offenses: International Legal Regulation and Implementation in the Legislation of Ukraine

The article analyzes the issue of determining the legal status and protection of persons who report the facts of corruption offenses (whistleblowers). The legislative definition of the legal status of the whistleblowers is part of Ukraine's international obligations within the framework of its European integration processes. The Association Agreement between the European Union and its member states, of the one part, and Ukraine, of the other part provides for cooperation between Ukraine and the European Union countries in the fight against corruption in both the private and public sectors. Such cooperation is based, inter alia, on the effective implementation of the United Nations Convention against Corruption 2003, the Civil Law Convention on Corruption 1999, the Criminal Law Convention on Corruption 1999 and other relevant international documents, the provisions of which provide for the establishment of reliable mechanisms for the protection of persons who, in good faith and on reasonable grounds, notify the competent authorities of any facts related to crimes. These international legal acts have become a guideline for the movement of Ukraine in the direction of improving the legal status of whistleblowers, their protection, and consolidation of legislative guarantees of their rights.

At the same time, the problem of determining the status of whistleblowers in Ukrainian legislation is still at the stage of improvement and reform. At the same time, significant changes were made in 2020 to the Law of

Ukraine "On the Prevention of Corruption" actually showed the introduction of the institution of whistleblowers in Ukraine. Thus, in particular, the Law of Ukraine "On Prevention of Corruption" was supplemented with a new separate section on the protection of whistleblowers, and a new qualifying definition of a person acquiring the status of a whistleblower was provided; a separate definition of the whistleblower in criminal proceedings has been established; criminal liability was introduced for illegal dismissal of an employee in connection with notifying him as a whistleblower of another person committing a corruption or corruption-related offense, other violations of the Law of Ukraine "On Prevention of Corruption"; requirements for the protection of anonymous communication channels, through which the whistleblower can carry out a message, guaranteed to maintain his anonymity, was established.

***Keywords**: fight against corruption, whistleblower, informant, corruption offense, legal protection of whistleblowers.*

Постановка проблеми. Впродовж тривалого часу корупція в Україні залишається однією з найбільших проблем, що потребує нагального вирішення. Відтак боротьба із корупцією вже давно стала «наріжним каменем» державної політики та лежить в основі численних реформ як у державному, та і у приватному секторах.

За підсумками 2020 року в Індексі сприйняття корупції (Corruption Perceptions Index), що укладається глобальною антикорупційною організацією Transparency International, показники України виросли на 3 бали, порівняно із 2019 роком. Як наслідок, наша держава посіла 117 сходинку у переліку зі 180 країн світу із 33 балами зі 100 можливих.

Індекс України у 2020 році покращився, серед іншого, завдяки запуску Вищого антикорупційного суду та перезапуску Національного агентства з питань запобігання корупції. Саме ці події «завершили ланцюжок» створення антикорупційної інфраструктури в Україні, що до цього могла працювати лише частково [4].

Так само на позитивних результатах України у 2020 році відбилися антикорупційні зміни щодо надання права самостійно здійснювати негласні слідчі дії для Національного антикорупційного бюро України, повернення відповідальності за незаконне збагачення, посилення захисту викривачів та необхідні зміни у сфері публічних закупівель [4].

Водночас залишаються актуальними численні ризики, які можуть суттєво відкинути нашу державу назад у сфері подолання корупції. Зокрема, це затримка з імплементацією повноцінної судової реформи, тиск на антикорупційні інституції, в тому числі відсутність чіткої визначеності правового статусу осіб, що повідомляють про факти вчинення корупційних правопорушень (викривачів) та їх захисту, що є частиною міжнародних зобов'язань України на шляху до повноправного членства у Європейському Союзі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремим аспектам проблеми правового статусу викривачів присвячено праці таких вчених як О.О. Косиця О.В. Нестеренко, О.Ю. В.В. Плиски, Шостко, І.І. Яцківа та ін.

Невирішені раніше проблеми. Огляд юридичної наукової літератури засвідчив, що в Україні проблема правового статусу викривачів та їх захисту від протиправних посягань у зв'язку із повідомленням про факти корупційних правопорушень досліджувалася доволі фрагментарно, і, відповідно, комплексний науковий доробок присвячений даній проблематиці відсутній. Крім того, у законодавстві проблема визначення статусу викривачів корупції все ще знаходиться на етапі вдосконалення та реформування. Відтак наявність низки проблемних питань у цій сфері обумовлюють актуальність та доцільність проведення подальших досліджень з обраної тематики.

Метою статті є аналіз міжнародно-правового досвіду щодо врегулювання правового статусу викривачів, його імплементації у вітчизняне антикорупційне законодавство та характеру проведених у даній сфері реформ.

Виклад основного матеріалу. Україна, взявши курс на європейську інтеграцію та уклавши Угоду про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, взяла на себе зобов'язання щодо співробітництва у сфері боротьби з корупцією як у приватному, так і в державному секторі, що засноване, серед іншого, на ефективному виконанні, зокрема, Конвенції ООН проти корупції 2003 року та інших від-

повідних міжнародних документів (ст. 22 Угоди) [15].

Так, згідно ст. 33 Конвенції ООН проти корупції 2003 р., ратифікованої Україною у 2006 р.,кожна Держава-учасниця розглядає можливість включення до своєї внутрішньої правової системи належних заходів для забезпечення захисту будь-яких осіб, які добросовісно й на обґрунтованих підставах повідомляють компетентним органам про будь-які факти, пов'язані зі злочинами, передбаченими цією Конвенцією, від будь-якого несправедливого поводження [5].

У 2005 році Україна ратифікувала Цивільну конвенцію про боротьбу з корупцією Ради Європи, приєднавшись тим самим до Групи держав із боротьби з корупцією (GRECO). У ст. 9 даної Конвенції зазначається, що кожна Сторона передбачає у своєму внутрішньому законодавстві належний захист від будь-якої необґрунтованої санкції щодо працівників, які мають достатні підстави підозрювати корупцію та які добросовісно доповідають про свої підозри відповідальним особам або компетентним органам [16].

Крім того, ст. 22 Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією, ратифікованої Україною у 2006 році, передбачено зобов'язання кожної Сторони вживати таких заходів, які можуть бути необхідними для забезпечення ефективного й належного захисту тих, хто повідомляє про кримінальні злочини, визначені у статтях 2-14, або в інший спосіб співробітничає із органами слідства та переслідування [7].

Міжнародні стандарти захисту викривачів містяться в низці інших міжнародно-правових актів. Так, нормативно-правове врегулювання захисту викривачів випливає з міжнародних зобов'язань України в рамках Стамбульського плану дій з боротьби проти корупції, в якому міститься рекомендація для України «схвалити заходи для захисту співробітників державних інституцій та інших юридичних осіб проти дисциплінарних санкцій і переслідування у випадку, коли такі особи доповідають обґрунтовані підозри про неправомірну діяльність за місцем їхньої роботи правоохоронним органам – прийнявши законодавство або підзаконні акти про захист інформаторів (осіб, які повідомляють про порушення) та розпочати публічну (або внутрішню) кампанію для покращення поінформованості про такі заходи серед державних службовців» [14]. Згідно з рекомендаціями за результатами другого раунду моніторингу Мережі ОЕСР з боротьби проти корупції в країнах Східної Європи та Центральної Азії, рекомендовано запровадити вимогу до державних службовців повідомляти про підозри корупції, а також увести санкції за неповідомлення, передбачити систему захисту викривачів (інформаторів) від утисків і переслідування, поширювати інформацію про ці системи та провести відповідне навчання [11].

Некомерційна міжнародна організація Blueprint for Free Speech, що досліджує свободу слова та інформації, забезпечення прозорості державних інституцій, б10ротьбу з корупцією через розширення участі громадян, розробила 23 принципи, які мають бути включені до будь-якого закону про захист викривачів. Принципи сформовані на підставі вивчення практичного досвіду з усіх регіонів світу й аналітичного підходу до з'ясування фактичних даних і передбачають поліпшення результатів роботи із захисту прав викривачів для кінцевої мети - інформування громадян про реальний стан справ [10, с. 9-17].

У рамках Ради Європи прийнято низку документів, пов'язаних із захистом викривачів. У 2010 р. Парламентська асамблея Ради Європи прийняла резолюцію 1729 (2010) під назвою «Захист інформаторів», яка містить низку рекомендацій, щодо прийняття державами-членами спеціальних законів в зазначеній сфері й забезпечили ефективний захист інформаторів [3].

30 квітня 2014 р. Комітет Міністрів Ради Європи прийняв Рекомендацію CM/Rec (2014) 7, підготовлену Європейським комітетом із правового співробітництва (CDCJ). Цей правовий документ установлює низку принципів для держав-членів, що мають ураховуватися під час розробки своїх національних законів та інших нормативних актів чи внесення змін, які можуть бути необхідні й доречні в контексті їхніх правових систем. Рекомендацією CM/Rec (2014) 7 надано визначення інформатора («викривача») як будь-якої особи, яка повідомляє або розголошує інформацію про загрозу чи шкоду суспільним інтересам у контексті її робочих відносин, незалежно від того, чи це має місце в державному чи приватному секторі» [2]. Рекомендація CM/Rec (2014) 7 про захист викривачів, встановивши необхідність з боку органів державної

влади «проводити періодичні оцінки ефективності національних систем»,стала орієнтиром для руху України щодо вдосконалення правового статусу викривачів, їх захисту, закріплення законодавчих гарантій їх прав.

У даному контексті варто відзначити про відмінність у тлумаченні поняття «викривач» у країнах Європейського Союзу та Україні. З цього приводу О. О. Косиця відзначає, що «основною відмінністю поняття «викривач» в українському правовому полі і поняття «викривач» у розумінні країн Європейського Союзу, є широкий спектр порушень законодавства, про які може повідомити особа»[6, с. 76-79].

Згідно з Директивою (ЄС) 2019/1937 Європейського Парламенту та Ради про захист осіб, які повідомляють про порушення законодавства Союзу від 23 жовтня 2019 р. викривачі можуть повідомляти про порушення норм законодавства у сферах державних закупівель, фінансової діяльності, відмивання коштів та фінансування тероризму, споживчої безпеки, безпеки на транспорті, захисту навколишнього природного середовища, ядерної безпеки, безпеки харчових продуктів та кормів, здоров'я та добробуту тварин, охорони здоров'я, захисту прав споживачів, конфіденційності, захисті даних та безпеки інформаційних систем [1].

Зауважимо, що 20.07.2016 у Верховній Раді України був зареєстрований законопроект № 4038а «Про захист викривачів і розкриття інформації про шкоду або загрозу суспільним інтересам», яким викривачу надавалося право повідомляти «інформацію про шкоду або загрозу суспільним інтересам», а саме: порушення прав людини; кримінальне правопорушення, у тому числі незакінчене; аварії, катастрофи, небезпечні природні явища та інші надзвичайні події, що сталися або небезпека яких реально виникла; харчові продукти і предмети побуту або загрозу погіршення їхньої якості, які є небезпечними для життя і здоров'я людини; адміністративне правопорушення, пов'язане з корупцією; дисциплінарний проступок, адміністративне правопорушення, інші дії або бездіяльність суб'єктів владних повноважень, юридичних осіб, їх посадових чи службових осіб, фізичних осіб[12].

Однак 29.08.2019 даний законопроект було відкликано та знято з розгляду, тому на сьогодні поняття «викривач» застосовується лише до осіб, що розкривають інформацію щодо корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень Закону України «Про запобігання корупції».

Необхідність державного захисту викривачів передбачена Національною економічною стратегією на період до 2030 року, яка затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 03.03.2021 № 179.

Як завдання Національної стратегії для досягнення стратегічної цілі 4 «Забезпечення ефективної роботи антикорупційної системи для запобігання, виявлення та покарання за прояви корупції» визначено вдосконалення законодавства щодо правового захисту викривачів шляхом:

1) поширення поняття «викривач» на інші сфери, крім запобігання корупції: порушення прав людини, екологію, безпеку харчових продуктів та предметів побуту, суспільних інтересів, узгодивши з Директивою ЄС щодо правового захисту викривачів;

2) посилення державного захисту викривачів;

3) запровадження грошового стимулу для викривачів.

Водночас, зазначимо, що 2020 рік ознаменувався внесенням ряду суттєвих змін у антикорупційне законодавство, що суттєво розширили правове урегулювання статусу викривачів в рамках міжнародних зобов'язань України щодо необхідності відображення у національному законодавстві всеосяжного і послідовного підходу до полегшення повідомлення і розкриття інформації, що становить суспільний інтерес.

Так, до 01.01.2020 у Законі України «Про запобігання корупції» визначення статусу викривача та його захист регулювалися лише однією статтею (ст. 53). Законом України від 17.10.2019 № 198-IX «Про внесення змін до Закону України "Про запобігання корупції" щодо викривачів корупції», який набрав чинності з 01.01.2020, було внесено істотні зміни щодо нормативного регулювання статусу викривачів корупції до Закону України «Про запобігання корупції», які полягають у наступному.

По-перше, надано нове, чітке, ґрунтовне, кваліфікуюче визначення, коли особа набуває статусу викривача. Так, викривачем згідно Закону «Про запобігання корупції» є фізична особа, яка за наявності переконання, що інформація

є достовірною, повідомила про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень цього Закону, вчинених іншою особою, якщо така інформація стала їй відома у зв'язку з її трудовою, професійною, господарською, громадською, науковою діяльністю, проходженням нею служби чи навчання або її участю у передбачених законодавством процедурах, які є обов'язковими для початку такої діяльності, проходження служби чи навчання.

Крім того, Законом України від 17.10.2019 № 198-IX було внесено зміни до Кримінального процесуального кодексу України та закріплено окреме визначення викривача у кримінальному процесі, а саме викривачем визнається фізична особа, яка за наявності переконання, що інформація є достовірною, звернулася із заявою або повідомленням про корупційне кримінальне правопорушення до органу досудового розслідування (п. 16^2 ч. 1 ст. 3 Кримінального процесуального кодексу України)[9].

По-друге, Закон України «Про запобігання корупції» доповнено новим окремим розділом VIII щодо захисту викривачів, яким регулюються питання щодо:державного захисту викривачів;забезпечення умов для повідомлення викривачами інформації про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень цього Закону;порядку здійснення перевірки за повідомленням викривача;прав та гарантій захисту викривача; захисту трудових прав викривача; права викривача на конфіденційність та анонімність;права викривача на отримання інформації; винагороди викривачу; юридичної відповідальності викривача; а також повноважень уповноважених підрозділів (уповноважених осіб) з питань запобігання та виявлення корупції у сфері захисту викривачів.

Також з урахуванням положень Рекомендації CM/Rec (2014) 7 про захист викривачів, а саме, що «національні системи повинні сприяти створенню середовища, яке заохочує повідомлення або розкриття інформації у відкритому вигляді. Повинні бути створені чіткі канали для повідомлень та розкриття інформації, яка становить суспільний інтерес, та звернення до них має бути полегшено за допомогою відповідних заходів»,Законом України від 17.10.2019 № 198-IX внесено істотні зміни щодо викривачів корупції до Закону України «Про запобігання корупції» [13]. Зокрема:

1) надано визначення каналів для повідомлень викривачів:

– внутрішні канали повідомлення про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень Закону України «Про запобігання корупції» – способи захищеного та анонімного повідомлення інформації, яка повідомляється викривачем керівнику або уповноваженому підрозділу (особі) органу або юридичної особи, у яких викривач працює, проходить службу чи навчання або на замовлення яких виконує роботу;

– зовнішні канали повідомлення про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень Закону України «Про запобігання корупції» – шляхи повідомлення інформації викривачем через фізичних чи юридичних осіб, у тому числі через засоби масової інформації, журналістів, громадські об'єднання, професійні спілки тощо;

– регулярні канали повідомлення про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень Закону України «Про запобігання корупції» – шляхи захищеного та анонімного повідомлення інформації викривачем Національному агентству з питань запобігання корупції, іншому суб'єкту владних повноважень, до компетенції якого належить розгляд та прийняття рішень з питань, щодо яких розкривається відповідна інформація. Регулярні канали обов'язково створюються спеціально уповноваженими суб'єктами у сфері протидії корупції, органами досудового розслідування, органами, відповідальними за здійснення контролю за дотриманням законів у відповідних сферах, іншими державними органами, установами, організаціями.

Відповідно до ч. 1 ст. 53^2 Закону України «Про запобігання корупції» викривач самостійно визначає, які канали використовувати для повідомлення про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень цього Закону, а саме: внутрішні, регулярні або зовнішні канали.

Разом з тим держава заохочує викривачів та сприяє їм у повідомленні про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень Закону України «Про запобігання корупції» усно та письмово,

зокрема через спеціальні телефонні лінії, офіційні веб-сайти, засоби електронного зв'язку, шляхом звернення до засобів масової інформації, журналістів, громадських об'єднань, професійних спілок.

Розгляд повідомлень викривачів здійснюється органом або юридичною особою, до яких надійшло таке повідомлення. Порядок здійснення перевірки за повідомленням викривача визначено Законом України «Про запобігання корупції» (ст. 53^2).

Забезпечивши створення каналів для повідомлень та розкриття інформації щодо корупційних правопорушень, Україна також зобов'язується захищати викривачів «від репресій в будь-якій формі, прямо або побічно, з боку їх роботодавця та осіб, які працюють на роботодавця або діють від його імені. Форми такого переслідування можуть включати звільнення, відсторонення від посади, пониження в посаді, втрату можливостей просування по службі, штрафи і скорочення або затримання заробітної плати, утиски або інше каральне або дискримінаційне звернення» [2].

Відтак, Законом України «Про запобігання корупції» передбачено, зокрема, що за наявності загрози життю, житлу, здоров'ю та майну викривачів, їх близьких осіб у зв'язку із здійсненим повідомленням про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень Закону України «Про запобігання корупції» правоохоронними органами до них можуть бути застосовані правові, організаційно-технічні та інші спрямовані на захист від протиправних посягань заходи, передбачені Законом України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві» (ч. 2 ст. 53Закону України «Про запобігання корупції»);

Змінами до Кримінального кодексу України запроваджено кримінальну відповідальність за незаконне звільнення працівника з роботи у зв'язку з повідомленням ним як викривачем про вчинення іншою особою корупційного або пов'язаного з корупцією правопорушення, інших порушень Закону України «Про запобігання корупції» (ч. 1 ст. 172 Кримінального кодексу України) [8].

Крім того, відповідно до ст. 2^1 Кодексу законів про працю України забороняється будь-яка дискримінація у сфері праці, зокрема порушення принципу рівності прав і можливостей, пряме або непряме обмеження прав працівників залежно, у тому числі, від повідомлення про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень Закону України «Про запобігання корупції», а також сприяння особі у здійсненні такого повідомлення.

Згідно ч.ч. 1, 3 ст. 53^4 Закону України «Про запобігання корупції» викривачу, його близьким особам не може бути відмовлено у прийнятті на роботу, їх не може бути звільнено чи примушено до звільнення, притягнуто до дисциплінарної відповідальності чи піддано з боку керівника або роботодавця іншим негативним заходам впливу (переведення, атестація, зміна умов праці, відмова у призначенні на вищу посаду, зменшення заробітної плати тощо) або загрозі таких заходів впливу у зв'язку з повідомленням про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень Закону [13].

До негативних заходів також належать формально правомірні рішення і дії керівника або роботодавця, які носять вибірковий характер, зокрема, не застосовуються до інших працівників у подібних ситуаціях та/або не застосовувалися до працівника у подібних ситуаціях раніше.

Викривачу, його близьким особам не може бути відмовлено в укладенні чи продовженні договору, трудового договору (контракту), наданні адміністративних та інших послуг у зв'язку з повідомленням про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень ЗаконуУкраїни «Про запобігання корупції». Забороняється створювати перешкоди викривачу, його близьким особам у подальшому здійсненні ними їх трудової, професійної, господарської, громадської, наукової або іншої діяльності, проходженні ними служби чи навчання, а також вживати будь-яких дискримінаційних заходів у зв'язку з повідомленням про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень Закону України «Про запобігання корупції».

Викривач звільняється від цивільно-правової відповідальності за майнову та/або моральну шкоду, завдану внаслідок здійснення повідомлення про можливі факти корупційних

або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень Закону України «Про запобігання корупції», крім випадку здійснення завідомо неправдивого повідомлення. У разі неумисного повідомлення викривачем недостовірної інформації вона підлягає спростуванню у порядку, визначеному Цивільним кодексом України (ст. 53[8] Закону України «Про запобігання корупції») [13].

Висновок. Підсумовуючи викладене, варто відзначити, що в Україні триває процес формування інституту викривачів корупції та їх захисту від протиправних посягань у зв'язку із повідомленням про факти корупційних правопорушень як частина взятих державою на себе зобов'язань перед міжнародною спільнотою в рамках боротьби із корупцією. Разом з тим, імплементація стандартів Європейського Союзу з питань захисту прав викривачів у національне законодавство та суттєве реформування у 2020 році Закону України «Про запобігання корупції» фактично засвідчили запровадження інституту викривачів в Україні. Розширення нормативно-правового регулювання правового статусу викривачів, віднесення їх до учасників кримінального провадження, їх державного захисту та закріплення законодавчих гарантій їх прав, безумовно, сприятиме євроінтеграційним прагненням нашої держави.

Список використаних джерел:

1. Directive (EU) 2019/1937 of the European Parliament and of the Council of 23 October 2019 on the protection of persons who report breaches of Union law. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX%3A32019L1937.
2. Recommendation CM/Rec(2014)7 of the Committee of Ministers to member States on the protection of whistle blowers. URL: https://rm.coe.int/16807096c7.
3. Resolution 1729 (2010) "Protection of whistle-blowers"adopted by the Parliamentary Assembly of the Council of Europe. URL: http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp7fileid =17851&lang=en.
4. Transparency International Ukraine. URL: http://cpi.ti-ukraine.org/#/.
5. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції від 31.10.2003. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16#Text.
6. Косиця О. О. Імплементація стандартів Європейського Союзу в адміністративно-правовий механізм захисту прав викривачів. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції.* т. 2. 2018. С. 76-79.
7. Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією від 27.01.1999. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_101#Text.
8. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text.
9. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#top.
10. Нестеренко О.В. Правовий захист викривачів. Харків: Права людини, 2016. 94 с. URL: http://nocorrupt.com/content/pravovyy-zahyst-vykryvachiv.
11. Оціночний Звіт щодо другого раунду моніторингу 8 грудня 2010 р.: Офіц. веб-сайт ОЕСР. URL: https://www.oecd.org/corruption/acn/istanbulactionplan/46832415.pdf.
12. Про захист викривачів і розкриття інформації про шкоду або загрозу суспільним інтересам: проект Закону України № 4038а від 20.07.2016. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=59836.
13. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 № № 1700-VII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18/ed20200101#Text.
14. Стамбульський план дій з боротьби проти корупції від 21.01.2004. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/966_001-04#Text.

15. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 27.06.2014. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011/card2#Card.

16. Цивільна конвенція про боротьбу з корупцією від 04.11.1999. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_102#Text.

References:

1. Directive (EU) 2019/1937 of the European Parliament and of the Council of 23 October 2019 on the protection of persons who report breaches of Union law. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX%3A32019L1937.

2. Recommendation CM/Rec(2014)7 of the Committee of Ministers to member States on the protection of whistle blowers. URL: https://rm.coe.int/16807096c7.

3. Resolution 1729 (2010) “Protection of whistle-blowers”adopted by the Parliamentary Assembly of the Council of Europe. URL: http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp7fileid =17851&lang=en.

4. Transparency International Ukraine. URL: http://cpi.ti-ukraine.org/#/.

5. Konventsiia Orhanizatsii Ob’iednanykh Natsii proty koruptsii vid 31.10.2003. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16#Text.

6. Kosytsia O. O. Implementatsiia standartiv Yevropeiskoho Soiuzu v administratyvno-pravovyi mekhanizm zakhystu prav vykryvachiv. *Aktualni problemy vitchyznianoi yurysprudentsii*. t. 2. 2018. C. 76-79.

7. Kryminalna konventsiia pro borotbu z koruptsiieiu vid 27.01.1999. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_101#Text.

8. Kryminalnyi kodeks Ukrainy vid 05.04.2001 № 2341-III. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text.

9. Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy vid 13.04.2012 № 4651-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#top.

10. Nesterenko O.V. Pravovyi zakhyst vykryvachiv. Xarkiv: Prava liudyny, 2016. 94 s. URL: http://nocorrupt.com/content/pravovyy-zahyst-vykryvachiv.

11. Otsinochnyi Zvit shchodo druhoho raundu monitorynhu 8 hrudnia 2010 p.: Ofits. veb-sait OESR. URL: https://www.oecd.org/corruption/acn/istanbulactionplan/46832415.pdf.

12. Pro zakhyst vykryvachiv i rozkryttia informatsii pro shkodu abo zahrozu suspilnym interesam: proekt Zakonu Ukrainy № 4038a vid 20.07.2016. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=59836.

13. Pro zapobihannia koruptsii: Zakon Ukrainy vid 14.10.2014 № № 1700-VII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18/ed20200101#Text.

14. Stambulskyi plan dii z borotby proty koruptsii vid 21.01.2004. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/966_001-04#Text.

15. Uhoda pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu, z odniiei storony, ta Yevropeiskym Soiuzom, Yevropeiskym spivtovarystvom z atomnoi enerhii i yikhnimy derzhavamy-chlenamy, z inshoi storony vid 27.06.2014. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011/card2#Card.

16. Tsyvilna konventsiia pro borotbu z koruptsiieiu vid 04.11.1999. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_102#Text.